

NESİMİ'Yİ UNUTMAK...

Eskiden birçok köyün kadrolu imamı yoktu. Ramazanlarda köylüler tarafından özel olarak hoca tutulurdu. Yanlış hatırlamıyorsam ilkokul üçüncü sınıftaydım. Ramazan hocası bir akşam bizim mahalleye davet edilmişti. İftardan sonra bir evde toplandı, hoca konuşuyor mahalleli dinliyordu. Bir ara cemaatten birinin şu sözü duyuldu: "Hoca Efendi, vakit geldi, namazımızı kılsak..." Kısa bir sessizlikten sonra Hoca, bugün hâlâ kulağımda çınlayan şu cümleyi sarf etti: "Namazın, orucun kazası olur da bu tatlı sohbetin kazası olmaz..."

Yıllar sonra Seyyid Nesîmî Divanı'nı karıştırırken:

*Gel gel beru ki savm u salâtın kazâsı var
Sensiz geçen zamân-ı hayâtın kazâsı yok*

beytiyle karşılaşınca Seyyid Nesîmî tesirinin ulaştığı noktaları düşünüp hayret etmiştim.

Geçenlerde Murut Bardakçı'nın "Suriye, derisi diri diri yüzülen

**Prof. Dr.
Ahmet SEVGİ**

şâirden, altı asır sonra özür diledi" başlıklı köşe yazısını okuyunca az önce naklettiğim hatıram canlandı gözümün önünde...

Murat Bardakçı'nın verdiği bilgiye göre geçtiğimiz Kasım ayında Suriye'nin Halep şehrinde büyük Türk şairlerinden

Seyyid Nesîmî (ö. 1418) ile ilgili bir kongre düzenlenmiş. M. Bardakçı'nın da yeni muttali olduğu bu kongrede, "Ene'l-Hak" (Ben Hakk'ım) dediği için Nesîmî'nin 1418'de Halep'te derisi yüzülerek öldürülmesinden dolayı, Halep müftüsü Dr. Mahmud Akkam, Azerbaycanlılardan özür dilemiş.

Görülüyor ki Nesîmî, Azeri lehçesiyle yazdığı için Azerbaycanlı zannediliyor ve onlardan özür dleniyor. Oysa Fuzûlî bizim için ne ise, Nesîmî de odur. Lâkin aydınımız diğer bir ifade ile medyamız köksüz olduğu için eski kültürümüzle ilgili etkinliklere ilgi göstermiyor. Sağ olsun, Kültür Bakanımızın da -Nazım Hikmet, Yılmaz

Güney ve Ahmet Kaya'nın itibarlarının iadesiyle meşgul oldukları için- böyle ufak şeylere ayırarak vakitleri olmuyor. Böylece, birçok tarihî şahsiyetimiz ya unutulup gidiyor ya da başkaları tarafından sahipleniliyor,

“Bu hoca neden bahsediyor, Seyyid Nesîmî de kimmiş” diyor-sanız, Nesîmî'nin takriben 600 sene önce söylediği şu birkaç beyte lütfen kulak verin, umarım onun kim olduğunu anlayacaksınız:

*Her bî-hüner, ensâb ile mansıbları tuttu
Sâhip-hünere mansıb u idrâr bulunmaz*

[Hünersizler soy-sop yoluyla mevkileri tuttular, hüner sahiplerine yer kalmadı.]

*Her kişide bir cübbe vü destâr olur ammâ
Bin başta bir lâyük-ı destâr bulunmaz*

[Herkeste cübbe ve sarık olur ama bin baş içinden sarığa layık bir kafa çıkmaz.]

*Onca kişiler dâvî-i İslâm eder ammâ
Tek arada bir haç ile zünnâr bulunmaz*

[Nice kişi İslâm davası güder ama (kafirle) aralarındaki tek fark (boyunlarında) haç, (bellerinde) zünnâr bulunmamasıdır.]

*Çün çarh-ı felek câhil ü nâdân sever oldu
Pes lâ-cerem uş fazla haridâr bulunmaz*

[İnsanlar artık cahilleri seviyor, faziletin müşterisi kalmadı]

*Ey âhiretin dârına âşık, bu saraydan
Geç kim bu geçer arsada ol dâr ele girmez*

[Ey âhiret evini sevdiğini söyleyen, önce dünya sarayını bırak. Çünkü bu arsada o ev ele geçmez.]

Bu sözler size Bağdatlı Rûhî'yi hatırlattı mı bilmem? Oysa bizim sosyal düşünce tarihimizin temelinde Nesîmîler, Rûhîler, Nâbîler ve nihayet Ziya Paşalar vardır. Yazık ki köksüzlük yüzünden etrafımızı göremez olduk. Burnumuzun dibinde Nesîmî kongresi yapıyor da haberimiz olmuyor.

*Derler: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük
Budur âlemde budutsuz ve hazin öksüzlük.*

Aczimin Giryesi

Aşk ateşi...

Farz edelim ki isyan etti ateş Allâh'a,
Cezası ne olur kavuşmak için salâha?
Vefilerin aşk ateşinde yakar Hak onu,
Başka bir ceza vermek uymaz âdil ilâh'a.

Ahmet Sevgi

OSMANLI DEVLETİ'NDE ŞEHİR MİMARLARI'NA DAİR

Derya KARAKAYA

Osmanlı Devleti beylik dönemi yıllarından yıkılışına kadar Selçuklulardan miras aldığı Anadolu topraklarında Türk – İslâm medeniyetini sentezleyerek, kendine özgü üslubuyla yeni bir mimari tarz meydana getirmiştir. Selçuklularda cami ve onun etrafında gelişen yapılar kentin merkezini oluşturmuştur. Osmanlılarda bu özellik daha da geliştirilerek, caminin içinde bulunduğu imaret, hamam, çarşı vb yapılar şehrin ana unsuru haline getirilmiş, şehir bu yapılar etrafında geliştirilmiştir. Özellikle taş ve kâğır yapılar olarak inşa edilen ve genellikle günümüze kadar varlığını koruyan bu yapılar yapılaşmalarına göre: cam, mescit, türbe, tekke gibi dini yapılar; medrese, mektep gibi eğitim amaçlı yapılar; han, hamam, çarşı, pazar yerleri ve askeri amaçlı kale gibi yapılar olarak teşekkül etmiştir.

Osmanlı şehirlerinin etrafında kurulduğu bu yapılar genellikle padişah ve devlet ricalî tarafından, bu iş için görevli olan şehir mimarlarına yaptırılmaktadır. Osmanlı şehirlerinin mükemmelliği de bu yapıların belli bir kesim görevli tarafından itina ile inşa edildiğini göstermektedir. Şehrin imaretinden sorumlu olan şehir mimarlarının ortaya çıkışları, mahiyetleri, görevleri ve atamaları konularına aşağıda değinilecektir.

ŞEHİR İLE KASABA ARASINDAKİ FARK VE İNŞAAT ESNAFI

Şehir mimarlarına değinmeden önce şehir ve kasaba kavramları üzerinde durulacaktır.

Osmanlı Devleti'nde kasabalar ile şehirler arasında fonksiyonları, nüfusları ve idari teşkilatları bakımından farklılıklar vardır. Cengiz Orhonlu'nun belirttiği gibi kasabalar, bağ, bahçe, bostan gibi zirai üniteler ile çevrilmiş, üretim hayatı farklı dağ ve ova köyleri arasında pazar ve mübadele merkezi olan, bu pazar yeri ve onun yanında kurulmuş Ulucami etrafında şekillenmiş, nüfusu 700 ile 1500 arasında değişen yerleşim birimleri idi⁽¹⁾. Şehirler ise Türk – İslâm mima-

ri havasını barındıran cami, mescit, han, hamam, mektep vb yapıları odak olarak gelişen eserlerdir. XVI. yüzyıldan sonra kır bölgelerinden gelen göçler şehirlerin nüfusunun artmasına neden olmuş ve bu durum kasabalara göre daha kalabalık bir esnaf grubunun oluşmasını sağlamıştır ki bu grup içinde inşaatla uğraşanlar önemli bir yere sahiptir.

Osmanlı Devleti'nde inşaat esnafı için bazı terimler kullanılmıştır. Orhonlu bunlar arasında en sık kullanılan terim "*esnaf-ı mimâr*" terimi olduğunu, bu esnaflar için İstanbul'da "*neccaran ve buna tabi ehl-i biref*", Adana'da "*esnaf-ı neccaran ve mimaran*" ın kullanıldığını ifade etmektedir⁽²⁾. İnşaat esnafının kimler olduğu hususunda tartışmalar söz konusu olmuşsa da karışıklığa sebebiyet vermemek için her esnaf deftere yazılarak mimarların kimler olduğu yolundaki şüpheler giderilmeye çalışılmıştır.

Bu konuda karıştırılan bir husus da hasa mimarları ile şehir mimarlarının özellikleri konusundadır. Bu bağlamda Erol Özbilgen, Osmanlı şehirlerinde imar işlerinin bir yanda şer'i hukukun ve padişahın emriyle sınırlandırılmış, diğer taraftan örf ve adetlere dayalı kurallarla belirlenmiş olduğunu; şer'i yönüyle şeyhülislam ve kadılara, miri yönüyle padişaha, teknik yönüyle "*Mimaran-ı Hassa Ocağına*" ve yaptırım açısından devletin icra kuvvetlerine bağlı olduğunu ifade etmiştir⁽³⁾. İmar faaliyetlerinden teknik olarak sorumlu ve İstanbul'un fethinden sonra kurulan Mimaran-ı Hassa Ocağı'nın amiri olan mimarbaşı, ülke dahilindeki bütün imar faaliyetlerini üstlenmiş vaziyette idi. Devlete ait olan inşaat böylece mimarbaşı ve onun tarafından görevlendirilen hasa mimarlarının mesuliyetine bırakılmıştır⁽⁴⁾. Yusuf Küçükdağ, Konya Alaeddin Darüşşifası'nı incelediği eserinde, buranın tamiri için yapılan üç onarım keşfinde de "*zeyl-i kitabda*

Şehircilik ve Ulaşım Üzerine Araştırmalar", İzmir 1984, s. 2 – 4.

(2) ORHONLU, aynı eser, s. 7.

(3) Erol ÖZBİLGİN, Bütün Yönleriyle Osmanlı Adab-ı Osmaniyeye, İstanbul 2003, s. 392.

(4) İsmail H. UZUNÇARŞILI, Osmanlı Tarihi, III. cilt II. Kısım, Ankara 1979, s. 556.

(1) Cengiz ORHONLU, "Osmanlı İmparatorluğu'nda

isimleri mestûr olan müslimin ile zikr olunan dariûş-şifa üzerine mi'mar-başı ile varub nazar eylediklerinde" ifadesiyle mimar başının, beraberinde bir heyet ile burayı incelediğini belirtmiştir⁽⁵⁾. Şerafettin Turan, mimarbaşılığa tayinlerin ocak içersinde halifelik ve ket-hüdalık mertebesine ulaşmış olanlar ile su-yolu nazırı arasından yapıldığını, Mühendishane-i Berri Hümayun kurulduktan sonra da mühendishane hülefasından olanların bu göreve atandığını belirtmiştir⁽⁶⁾. Hassa mimarlarının sayılarının 1526 - 1689 tarihleri arasında 18 ile 42 arasında değiştiğini belirten Orhonlu, aynı zamanda mimarbaşının, görevinin başında bulunmadığı zamanlarda yerine vekili "Mimar-başı Kaimakamı"nın vekâlet ettiğini belirtmektedir⁽⁷⁾. Bu görevlinin dışında mimarbaşına bağlı; minareciler, mermerciler, neccar, benna, seng-traş denilen taş yontucuları, sıvacılar, çirkıncılar, kireççiler, bıçkıcular, lağıncılar, kurşuncular vb personel bulunmaktadır⁽⁸⁾. Ayrıca Orhonlu, inşaat ile ilgili işçi ücretlerinden inşaatla ilgili malzeme alış ve sarfiyat hesapları tutmaya kadar çeşitli işlerle yükümlü olan "bina emini"nden bahsetmektedir. Küçükdağ, padişah ve ailesinin yaptırdığı büyük binaların inşa ve onarımında yapılan masrafların hesabını tutan bu görevlilerden bahsederek, bina ile ilgili gerekli malzemeleri aldıklarını, işçileri bulduklarını ve işçi ücretlerini ödediklerini yazmaktadır⁽⁹⁾.

Özellikle büyük şehirlerde yapılacak imar belli kurallara bağlanmıştır. Zira Bursa, Edirne, İstanbul gibi şehirlerde bina yaptıracak kimse, bulunduğu yerin mimar bakımından sorumlusuna müracaat edip izin alsa dahi, sendi arzusuna göre istediği kimseye inşaatı veremez veya istediği işçileri kullanamazdı⁽¹⁰⁾.

Osmanlı Dönemi'nde orduda ihtiyaç duyulduğunda hassa mimarları da orduya alınmıştır. Nitekim 1582'de Ferhat Paşa'nın Şark seferinde hassa mimarlarından 15 kişiyi görevlendirmesi bunu gösterir mahiyettedir. Ayrıca bu mimarlar, XVII. yüzyıldan sonra bazı şehirlere ve bir bölgenin merkezi durumundaki kasabaya tayin edilmiştir. Rumeli, Batı Anadolu ve Marmara bölgelerinde şehir ve kasabaların gelişmelerine bu durum delil olarak gösterilebilir⁽¹¹⁾.

ŞEHİR MİMARLARI

Mimar kelimesi Arapça olup, "inşaat planlarını yapan ve bunların kurulmasına bakan sanatkâr" anlamına gelir⁽¹²⁾. Orhonlu mimar kelimesinin farsça karşılığının "âbâdân kîmend" ; Türkçe karşılığının da "şenlendirici" olduğunu belirterek, XVII. yüzyıl başlarında bu manasının yerine "mamur edici" anlamındaki "mimar" kelimesinin kullanılmakta olduğunu ifade eder⁽¹³⁾. Mimari ile ilgili olarak "mimarlar" anlamında mi'maran, "mimarlığa ait, mimarlıkla ilgili" anlamında mimari mi'mariyye kelimeleri de kullanılmıştır⁽¹⁴⁾. XVIII. yüzyılda batı teknolojisinin etkisi ile bugünkü anlamda mühendis terimi kullanılmaya başlanmıştır. Şehir mimarları ise, inşaat esnafını denetlemenin ve yönlendirmenin yanı sıra, sorumluluk alanı içerisindeki imar ve inşa faaliyetlerini yürüten ve kontrolü altında bulunduran fakat bu hizmetlerinin karşılığında maaşını devletten değil de o yöre esnaf ve halkından alan kişidir⁽¹⁵⁾.

Şehir mimarlarının nerede ve nasıl ortaya çıktıkları kesin olarak bilinmemekle birlikte, XVI. yüzyıldan sonra varlıklarına rastlanmaktadır. Zira Yusuf Küçükdağ, Karapınar Sultan Selim Külliyesi'ni incelerken, bu yüzyılda, külliyenin vakfına ait belge ve muhasebe kayıtlarında buranın imar ve onarımında çalışan birtakım kişiler olduğunu tespit etmiştir⁽¹⁶⁾. Orhonlu, yine bu yüzyılda eyaletlerde görevlendirilmiş olan tımar sahibi mimarların mevcut olduğunu, ancak bunların yaygın eğitim göstermeyip, sınırlardaki kalelerde gerekli tahkimatı yapmak üzere, merkezden sınırlardaki eyaletlere gönderilen mimarlar olduğuna, bu mimarların XVII. yüzyılda ortaya çıktığına dikkat çekmektedir⁽¹⁷⁾. XVII. yüzyılda büyük şehirlerde mimarların görevlendirildiğini gösteren delillerin olduğunu belirten Orhonlu'nun aksine, Abdulkadir Dündar, vilayet mimarlarının XVI. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıktıklarını ve bu yüzyılın sonlarında yaygınlaştıklarını, bir taraftan şehir mimarlıklarının alt yapısını hazırlarken, diğer taraftan da kurulmasına ivme kazandırdığını ifade etmektedir⁽¹⁸⁾. Bunun yanında Ayıntab Mimarlığı ile ilgili 14 Ocak 1640 tarihli bir belgeden bu mimarlığın Kanuni Dönemi'nin

(5) Yusuf KÜÇÜKDAĞ, Konya Alaeddin Darüşşifası, Konya 2008, s. 18, 43, 44, 45.

(6) Şerafettin TURAN, "Mimarbaşı", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, XXX., İstanbul 1993, s. 90.

(7) ORHONLU, aynı eser, 11.

(8) ÖZBİLGEN, aynı eser, s. 393.

(9) Yusuf KÜÇÜKDAĞ, Karapınar Sultan Selim Külliyesi (Kısaltma: Karapınar), Konya 1997, s. 37- 38.

(10) ORHONLU, aynı eser, s. 11.

(11) ORHONLU, aynı eser, s. 11.

(12) Ferit DEVELLIOĞLU, Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat (24. Baskı), Ankara 2007, s. 649.

(13) ORHONLU, aynı eser, s. 11.

(14) DEVELLIOĞLU, aynı eser, s. 649.

(15) Abdulkadir DÜNDAR, "Osmanlı Mimarisinde Şehir Mimarları", Osmanlı, X., Ankara 1999, s.232.

(16) KÜÇÜKDAĞ, Karapınar, s. 43

(17) ORHONLU, aynı eser, s. 12.

(18) DÜNDAR, aynı makale, s. 227.

(1520 – 1566) sonlarına kadar indiğinin anlaşılmasının şehir mimarlarının muhtemelen XVI. yüzyılın ortalarından itibaren ortaya çıktığını göstermektedir⁽¹⁹⁾. Dündar aynı zamanda XVI. ve XVII. yüzyılın ilk yarısında kırsal bölgeden şehirlere yapılan göçleri şehir mimarlarının ortaya çıkmasında temel etken olarak görmüştür. İnşaat sektöründeki bu canlılık inşa faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelerdeki esnafı kontrol altına almak, şehirdeki düzensiz yaşamı önlemek ve halkın bu yöndeki ihtiyacını sağlıklı yollardan karşılamak gayesiyle şehirlerde mimarlar görevlendirilmiştir.

Osmanlılarda bir eser yaptırmak belli kurallara bağlı idi. Bir kişi bir hayır eseri bırakmayı düşündüğünde İstanbul'daki büyük üstat mimarlara müracaat etmeli, irtibat kurabildiğinde de baş mimarın eseri deruhte etmesini istemeliydi. Baş mimar devlet içinde yapılan özel inşaat müracaatlarına cevap vermek mecburiyetinde olduğu için, mahiyetinde, çalışan ve sanatkarlığına güvendiği mimarları tavsiye eder ve bu mimarlar da eserin yapılması istenen şehre giderek çalışmalara başlardı⁽²⁰⁾.

Şehir mimarları bünyesinde birtakım meslek gruplarını içermekte ve bu kişilerin belli özellikleri taşıması gerekmektedir. Orhonlu'nun da belirttiği gibi, şehirdeki benna, neccar, taşçı, horasancı, kertse vs. inşaat ile ilgili işleri yapan ehl-i hifef esnafına karışan şehir mimarlarının, ilm-i hendese maharet sahibi olmaları, bir başka ifade ile sanat-ı mimariyede kâmil ve ilm-i hendese mahir olması gerekmektedir⁽²¹⁾.

Şehir mimarlarının ilm-i hendese bilgi sahibi olmaları gerekli olduğu için hendeseye değinmek faydalı olacaktır. Hendese, "ölçmek, oranlamak ve tahmin etmek" anlamına gelmektedir⁽²²⁾. İstanbul'daki mimarlar hendeseye dair kitap okuduktan sonra büyük üstatların yanında yıllar süren bir bakıma uygulamalı eğitim alırlardı. Osmanlı ülkesinde saray dahil tüm imar faaliyetlerini yürütmek için Şehremini'nin mali denetimi ve hassa mimarbaşının teknik gözetimi altında Hendeshane Heyeti kurulmuştur⁽²³⁾.

Taşradaki kazalarda mimarlık yaparak tecrübelerini arttıran mimarlar, büyük şehirlerde önemli görevlere tayin edilmişlerdir. İlk tayinlerde mimarların çalışma alanı geniş tutulurken, daha sonraları ihtiyaca göre, aynı

bölge birkaç kısma ayrılarak mimarlara tevcih edilmiştir. Bu mimarların başına mimarbaşı denilmekte idi. Kasaba ve şehirlerde artan inşaat meselelerine baş mimar ve onun emrindeki mimarların yetişememesi bu hususta kadınların denetimine gidilmesini gerektirmiş, bu bakımdan mimarbaşının onayı ile ihtiyaç duyulan bölgelere mimar tayin edilmiştir. Tayin edilen bu mimarlar gittikleri yerlerde mimar başının vekili sıfatı ile görev yapmışlardır. Önceleri mimarbaşı vekili olarak bilinirken buldukları şehirlerde veya bölgelerde diğer meslektaşlarının faaliyet ve özel çalışmalarını kontrol ettiklerinden baş durumuna geliyor, görev bölgelerindeki bütün inşaat esnafını, kalfaları, ustaları ve inşaata ait türlü işleri halleden mimarbaşı unvanını alıyorlardı⁽²⁴⁾.

Mimarı olamayan kasaba ve şehir merkezlerinde halka sunulan imar ve inşaat hizmetlerinin kesintiye uğraması mimar ataması ile giderilmeye çalışılmıştır. Şehir mimarlarının atanabilmesi için ise, o şehir halkından, esnafından veya resmi idarecilerinden istek gelmesi gerekmektedir. Resmî kurumlara yapılacak bu isteğin nedenlerinin de açıkça ortaya konması şartı vardı. Kadı, halktan veya esnaftan gelen mimar isteğini, şehirde ikamet eden ve mimarlık işlerinden anlayan mahir birisinin bu işin üstesinden geleceğini bildiren bir yazı ile Divan-ı Hümayun'a bildirir, yazılar buradan "Mimar Ağa muktezasını ilam eylesiz" şeklindeki buyruldu ile Ser Mimarın-ı Hassaya havale ederdi⁽²⁵⁾. Baş muhasebeye şehrin mimarlık kayıtlarına bakılarak, ilgili mimarlığın "sicilatta mukayyed" liği araştırılırdı. Bütün araştırmaların ardından önerilen kişiler uygun görülürse mimar olarak atanır ve mimarlık beratları verilirdi. Orhonlu şehir mimarlarının bölgelerindeki dülger, neccar, taşçı gibi inşaat esnafı üzerine tayin edildiğini, onun izin ve ruhsatı olmadan inşaat esnafının hiçbir inşaata başlayamayacağını kaydetmektedir⁽²⁶⁾. Şehir mimarları bölgelerindeki bütün esnafa yönetici olarak tayin edildikleri için bu esnaflar arasındaki anlaşmazlıkları halletmek zorunda idiler. Müslüman mimarların yanında cizyeden muaf olmak için mimarlık yapan gayrimüslim mimarlar da vardı⁽²⁷⁾. Burada değinilmesi gereken en önemli husus, mimarların, şehir mimarlıklarına tayinlerine baş mimarlığın lüzum göstermesi idi ki, bütün tayinler onun tarafından yapılıyordu. Ataması yapılan şehir mimarı görevini

(19) DÜNDAR, aynı makale, s. 227.

(20) ORHONLU, aynı eser, s. 12.

(21) ORHONLU, aynı eser, s. 14., DÜNDAR, aynı makale, s. 229.

(22) ORHONLU, aynı eser, s. 14.

(23) ÖZBİLGİN, aynı eser, s. 393.

(24) ORHONLU, aynı eser, s. 16.

(25) DÜNDAR, aynı makale, s. 228.

(26) ORHONLU, aynı eser, s.17.

(27) Ayla ÖDEKAN, "Mimarlık ve Sanat Tarihi (1600 – 1908)", Osmanlı Tarihi, Ankara 1990, s. 414.

iyi yapamazsa, bulunduğu idari bölgenin kadısının arzı ve buna dayanarak baş mimarın ilam ve teklifi ile azledilip yerine mahalliden teklif edilen bir kimse tayin ediliyordu. Şehir mimarının kendi isteği ile görevinden ayrılması durumunda da yerine başkası atanırdı.

Bir mimar vefat ettiği zaman oğlu babasının işini yapacak şekilde yetişmişse yerine o tayin edilir veya o şehirde ikamet eden ve mimarlık hizmetlerini yürütebileceğine inanan kişiler kadının onayı olmadan Divan-ı Hümayun'a müracaat ederek göreve talip olurlardı⁽²⁸⁾. Yeni bir hükümdar tahta çıktığında ise şehir mimarlarının beratı yenilenirdi.

Taşradaki inşaat esnafı şehir mimarlarının izin ve ruhsatı olmadan hiçbir işe başvuramadığından daha önce bahsetmiştik. Bundan başka bu mimarlar inşaatta kullanılan malzemenin kabul edilebilir ölçüde olmasına özen göstermekteydi. Gerek devlete gerekse şahıslara ait inşaatların keşiflerini yapar, buldukları yerlerin iskele, çeşme, içme suyu vb. inşaat ve tamiratından sorumlu tutulurlardı. Bir inşaat keşfi veya arsa ile ilgili anlaşmazlık mimarın müdahalesi ile halledilir, bir arsanın bitişiğindeki sahibi vefat etmiş olanın veya içindeki evin, teftiş ve muayenesi yapılırdı⁽²⁹⁾.

Mimar, söz konusu evin bulunduğu arsaya giderek ne kadar zirâ olduğunu tespit eder ve durumu karar vermesi için kadiya bildirirdi. Aynı şekilde bitişikte yapılmış bir inşaatın yıkılan duvar veya başka türlü bir zararın tespiti de şehir mimarlarının görevi idi. Meslekten olmayan kişilerin bu mesleğe girip makbul ölçüleri düşürmelerine engel olmak mecburiyetindeydiler. Şehir mimarlarının ikamet ettikleri bölgeden seçilmelerine dikkat edilirdi.

Şehir mimarları, buldukları bölgenin esnafını yönetmeleri ve murakabe etmeleri karşılığında büyük şehirlerde neccar esnafından "keseriye" adı ile kırkar akçe alırlardı⁽³⁰⁾. Bu, kanunla belirlenmiş bir durum değildi. Mimarların gördükleri işler karşılığı aldıkları para şehir ve kasaba mukataasının tahsisinden elde edilmekte idi.

SONUÇ

Şehir mimarları XVI. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamış, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda gelişerek sayıları artmış 1839 yılına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. XVI. ve XVII. yüzyılın ilk yarısında kırsal bölgeler-

den şehirlere yapılan göçler şehir mimarlığının oluşmasını sağlamıştır. Şehir mimarlarının atanabilmeleri için mimarlık fenninde mahir olmaları gerekiyordu. Benna, neccar, taşçı, horasanca, kereste ustası gibi esnafları bünyesinde bulunduran şehir mimarları, taşradaki kazalarda mimarlık yaparak tecrübelerini arttırır ve büyük şehirlerde önemli görevlere tayin edilirdi. Tayin edildikleri yerlerde mimarbaşının vekili olarak görev yapan mimarlar zamanla burada mimarbaşı durumuna gelmişlerdir. Buldukları şehirlerde veya bölgelerde meslektaşlarının faaliyet ve özel çalışmalarını kontrol eden mimar başları bütün esnafa yönetici olarak tayin edilirdi. Bu tayinlerin gerçekleşmesi için şehir halkının, esnafının veya bölgenin resmi idarecilerinin istekte bulunması gerekliydi. Kadılar tarafından Divana bildirilen bu istek incelendikte sonra uygun bulunursa atama yapılırdı. Mimar atamalarında baş mimarlığın lüzum göstermesi şartı vardı.

Şehir mimarları, bir taşra mimarlık teşkilatı olan şehir mimarlıklarında çalışan veya oranın başkanlığını yürüten mimarlardı. Bu esnaf grubunun ikamet ettiği yerden seçilmesine dikkat edilirdi. Çeşitli esnaf teşkilatını yönetmekle ve murakabe etmeleri karşılığında keseriye adında kırkar akçe alırdı. Şehir ve kasaba mukataasının biri bu mimarlara tahsil edilmiştir.

KAYNAKÇA

DÜNDAR, Adulkadir, "Osmanlı Mimarisinde Şehir Mimarları", *Osmanlı*, X., Ankara 1999, s. 227 – 235.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat* (24. Baskı), Ankara 2007.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf, *Karapınar Sultan Selim Külliyesi*, Konya 1997.

-----, *Konya Alaeddin Darüşşifası*, Konya 2008.

ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğunda Şehircilik ve Ulaşım Üzerine Araştırmalar*, İzmir 1984.

ÖDEKAN, Ayla, "Mimarlık ve Sanat Tarihi (1600 – 1908)", *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1990, s. 345 – 435.

ÖZBİLGİN, Erol, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adab-ı Osmaniye*, İstanbul 2003.

TURAN, Şerafettin, "Mimarbaşı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXX., İstanbul 1993, s. 90 – 91.

UZUNÇARŞILI, İsmail H., *Osmanlı Tarihi*, III. Cilt II. Kısım, Ankara 1979.

(28) DÜNDAR, aynı makale, s. 229.

(29) ORHONLU, a.g.e., s. 21.

(30) ORHONLU, a.g.e., s. 22.

KIBRIS MÜFTÜLÜĞÜ HÂLÂ VEKÂLETLE Mİ İDARE EDİLİYOR ?

Halit GÜLER

Yazıma Kıbrıs Müftülüğü diye başlık attığıma bakmayın ve şaşmayın. İdari değişikliğin farkında olmadığımdan değil. Kıbrıs'ın adının KKTC olduğunu, Kıbrıs Müftülüğünün de KKTC Din İşleri Dairesi Başkanlığı olarak değiştirildiğini bilenlerdenim. Ona rağmen Kıbrıs Müftülüğü diye bilecek yazıyorum. Türk barış hareketından sonra KKTC kurulunca, Kıbrıs Müftülüğünü de vakıflar örgütüne (Bu tabir onların) bağlı Din İşleri Dairesi Başkanlığı haline getirmişler. KKTC'indeki vakıfların ne hale getirildiğinin, camilerin uzun süre maaş ödenmediği için imamsız kaldığının, camilerin depo, ambar ve resim galerisi olarak kullanıldığının hesabını veremeyen vakıflar örgütüne, bir de Kıbrıs Müftülüğünü, tarihî ismini değiştirerek bağlamışlar. Hal bu ki hizmetin çapı ve gereği bunun tam aksi olması gerekirdi. Yani vakıflar teşkilâtının Kıbrıs Müftülüğünün emrine verilmesi icap ederdi. Belki o zaman Kıbrıs'taki tarihî hazine korunabilir. Belki o zaman Hala Sultan Külliyesi, Rumların haksız işgalinden ve esaretinden kurtarılabilir.

Bendeniz bu yazıyı Diyanet dergisinin eki olarak ayda bir çıkan Ekim 2008 tarihli Haber Bülteninde yer alan şu kısa ve soğuk haber üzerine yazıyorum:

“KKTC Din İşleri Dairesi Başkan Vekili Mehmet Emin Yeltekin, Başkanlığı Ziyaret Etti.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Din İşleri Dairesi Başkan Vekili Mehmet Emin Yeltekin ve beraberindekiler Diyanet İşleri Başkanlığını ziyaret etti.

20.8.2008 tarihinde başkanlık makamında gerçekleşen ziyarette konuk heyet temsilcileri ile başkanlığımızın KKTC'de verilen din hizmetine verdiği destek ve bu ülkede yürütülen din hizmeti konusu ele alındı.”

Ne var bu haberde diyeceksiniz. İlk bakışta ve okuyuşta bir şey yok gibi görünüyor. Hal bu ki haberi dikkatli okuyup üzerinde biraz durunca ve düşününce haberde bir şey olduğu anlaşılıyor. KKTC kurulalı yıllar olmuş. Köprülerin altından çok sular geçmiş. KKTC'de üniversite bile açılmış. KKTC Din İşleri Dairesi Başkanlığı halâ vekâletle idare ediliyor. Dünya devletlerinin KKTC'yi tanımadığı gibi, demek ki Türkiye Cumhuriyeti Devleti de Kıbrıs Müftülüğünü tanımıyor. Eğer tanısalardı önce ismini değiştirmezlerdi. Sonra vakıflar teşkilâtını müftülüğe bağlarlardı. Daha sonra da bu önemli makamın uzun süre vekâletle idare edilmesine göz yummazlardı. Kıbrıs Müftülüğünü, Rum kesimindeki kilise teşkilâtını dengeleyecek bir güce ve yetkiye kavuştururlardı. KKTC için çok önemli olan o ulvî makama asaleten birisini tayin ederlerdi. Gelin biz önce Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak Kıbrıs Müftülüğünü tanıyalım, sonra da dünya devletleri KKTC'yi tanınsınlar.

Şimdi izninizle biraz gerilere git-

mek ve bu vekâlet kelimesi benim zihnimde nelere çağrışım yaptı, onları ifade etmek istiyorum:

Şartlar zorladı ve Kıbrıs barış harekâtı 1974 yılında yapıldı. Rumların Türklere karşı uyguladıkları baskı ve zulme son vermek, adada barışı sağlamak için anlaşmaların verdiği hakkı kullanarak TSK Kıbrıs'a çıkartma yaptı. Adanın bir bölümü TSK tarafından güvenli hale getirilerek Türklerin o bölgede toplanmaları ve oraya yerleşmeleri sağlandı. KKTC kuruldu. O günden bu yana aradan 34 yıl geçti. Değişen ne oldu?

Ramazan 1971'de, bir grup din görevlisi ile görevli olarak Kıbrıs'a gitmiştik. Ben, Lefkoşa, Limasol, Baf ve köylerinde görev yapmıştım. Merkez ve köylerde camiler vardı ve ibadete açıktı. Kıbrıs'ın hemen hemen her yerinde beş vakit ezan okunuyordu. Maalesef Larnaka'daki Hala Sultan Türbesi ve Camisi Rumların kontrolünde ve işgalinde idi. Camiler bakımlı ve temizdi. Bayraktar ve sancaktarların Kıbrıs'ta camilere olan hizmetlerini her zaman takdirle ve şükranla hatırlarım. Sonra 1974'de malum sebeplerle barış harekâtı yapıldı. Türkler, o güzelim camileri bırakarak güvenli bölgede toplanmak üzere buralardan çekildiler. Kıbrıs'ın her karış toprağında gücüyle, yüreğiyle ve ruhuyla var olan Türkler, Lefkoşa ve çevresinde toplanmaya razı oldular. O gündür bu gündür çok şükür TSK sayesinde ve himayesinde o topraklarda kalabiliyorlar.

O tarihlerde Kıbrıs Müftüsü Mehmet Dâna Efendi emekli olmuştu. Biz kendisini evinde ziyaret edip duasını almıştık. Mehmet Dâna Efendiden önce Şubat 1951'de Diyanet İşleri Başkanlığının tavsiyesi üzerine 72 yaşındaki Muğlalı ilim adamlarından Yakub Cemal Menziloğlu Kıbrıs Müftülüğüne getiril-

mişti. Kısa bir müddet görev yaptıktan sonra ayrılanca Yakub Cemal Menziloğlunun yerine Mehmet Dâna Efendi Kıbrıs Müftüsü seçilmişti. Bu Kıbrıs'ta yapılan ilk ve son müftülük seçimidir. Mehmet Dâna Efendi'den sonra Kıbrıs Müftülüğüne Ankara İlahiyat Fakültesi mezunu Dr. Mustafa Rifat Yücelten getirilmiştir. M. Rifat Yücelten Kıbrıs'ta; 1970-1980 yılları arasında görev yapmıştır.

KKTC kurulduktan sonra müftülük, 1929 yılında olduğu gibi yine lağvedilmiş ve yerine vakıflar örgütüne bağlı KKTC Din İşleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Tarihi Kıbrıs Müftülüğü Din İşleri Dairesi ve müftüde başkan olmuştur. Bu tarihten sonra Kıbrıs'ta din hizmetleri müftülük adı altında değil, Din İşleri Dairesi Başkanlığı ismi altında yürütülecektir. Bu değişiklik, M. Rifat Yücelten müftü iken ve Londra'da gezip tozarken olmuştur. Bu sebeple M. Rifat Yücelten görevinin yarısını müftü, yarısını da Din İşleri Dairesi Başkanı olarak yapmıştır. M. Rifat Yücelten'den sonra Kıbrıs Müftülüğünde vekâlet dönemi başlamış, devam etmiş ve halen de devam etmektedir. Kıbrıs Müftülüğü, 28 yıldır vekâletle idare edilmektedir. Rumların, minarelerin kiliselerden yüksek inşa edilmesine rıza göstermedikleri gibi, belki müftülüğe de asaleten atama yapılmasına izin vermemektedirler. 1982-2005 yılları arasında Din İşleri Dairesi Başkanlığına Ankara İlahiyat Fakültesi mezunu Ahmet Cemal İtaç, 6 Temmuz 2005-14 Ağustos 2008 tarihle arasında da Medine mezunu Ahmet Yönlüer vekâlet etmiştir. 14 Ağustos 2008 de bu makama getirilen Medine mezunlarından Ankara İlahiyat Fakültesini de bitirmiş M. Emin Yeltekin vekâlet görevini sürdürmektedir. Kıbrıs'a 28 yıldır her nedense asil müftü veya başkan tayin edilmemiş-

tir. Batı Trakya'da müftülük meselesinin halen çözüme kavuşturulmadığı gibi.

Bu yazıyı iki sebeple yazmış oluyorum:

Birinci sebep; Diyanet İşleri Başkanlığını ziyaret eden KKTC Din İşleri Dairesi Başkan Vekili ile ilgili haberde (vekil) kelimesinin geçmesi. Bu vekâlet işine aklım takıldı.

İkinci sebep; 30 Ağustos 2008 de Kıbrıs'tan kız erkek bir grup öğrencinin KKTC Din İşleri Dairesi Başkanlığı ile T.C. Lefkoşa Büyük Elçiliği Din Hizmetleri Müşavirliğinin organizasyonu Türkiye'ye götürülmüş ve çevreyi tanıtıcı mahiyette eğitime tabi tutulmuş olmalarına gösterilen yerel ve yaygın tepki. Bir daha böyle bir şey olmasın diye yıldırma ve tembih etme taktiği.

Bu iki sebep Kıbrıs'la ilgili hatıralarımı tazelememe ve kâğıda dökmememe sebep oldu.

KKTC Din İşleri Dairesi Başkanlığı şeklinde adı değiştirilen Kıbrıs Müftülüğü, neden halâ vekâletle idare ediliyor? İnsan bunu anlamakta ve anlatmakta güçlük çekiyor. Ben, 1971 yılında Kıbrıs'a gittiğim zaman dinî idarenin başında müftü vardı. 22 yıl sonra Kıbrıs'a tekrar gittiğimizde Bu sefer dinî idarenin başında müftü değil, müftü vekili vardı. Halende bu teşkilât iki fakülte mezunu eleman bulunduğu halde vekâletle idare ediliyor. Bu vekâlet işi acaba daha ne kadar sürecek?

Belki vekâletle asalet arasında ne fark var diyeceksiniz. Gerçekten ikisi arasında fark var mı? Elbette var. Ücret yönünden fark olup olmadığını bilmiyorum. Ama güç, tesir ve moral yönünden fark var. Vekâletle yürütülen idari işlerde bir otorite zafiyeti hissedilir. İnsana sanki bugün var, yarın yokmuş gibi gelir. Her toplantıda ve ziyaretlerde vekil olarak takdim edilir. Vekâlet kelimesini

duyunca orada bulunanlar, hayret ederek şöyle birbirlerine bir bakarlar. Bu görevi asaleten yürütecek kimse bulamadılar mı acaba diye. Adanın Rum kesiminde de tabii ki dinî idare var. Acaba Rumların dinî idaresi de vekâletle mi idare ediliyor ki?

Bu yazıyı kaleme almamın ikinci sebebinde de biraz açmak istiyorum:

KKTC'de Lefkoşa Büyük Elçiliğimiz var. Büyük Elçiliğimiz nezdinde Din Hizmetleri Müşavirliğimiz de var. Vatandaş ve soydaşlarımızın bulunduğu dış ülkelerde de olduğu gibi. Ben, 1982 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığına atandığım zaman bizim, KKTC'de geçici din görevlilerimiz vardı. Otuz yıldır Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı KKTC'ye din görevlisi gönderir. Bu görevlilerin yurt dışı ücretlerini devletimiz öder. Camilerde görev yaparlar ve soydaşlarımızın dinî konularda aydınlatmaya çalışırlar. Sonra KKTC din hizmetini önemseyen ve soydaşlarımızın dinî konularda aydınlatılmasına ihtiyaç duyan Diyanet İşleri Başkanlığı, din görevlileri sayısını artırdı ve Lefkoşa Büyük Elçiliğimiz nezdinde bir de Din Hizmetleri Müşavirliği ihdas etti. Şu anda KKTC'ye eski Yozgat Müftüsü İbrahim Duman 3. veya 4. müşavir olarak görev yapmaktadır. Din Hizmetleri Müşavirliği, konuyla ilgili hizmetlerde mahalli kurumlarla da iş birliği yaparak bulunduğu ülkede din hizmetlerine, vatandaş ve soydaşlarımızın dinî konularda aydınlanmalarına katkıda bulunmaya çalışır.

KKTC Lefkoşa Büyük Elçiliğimiz Din Hizmetleri Müşavirliği bu sene Temmuz ve Ağustos aylarında KKTC Eğitim ve Kültür Bakanlığıyla, KKTC Din İşleri Dairesi Başkanlığıyla iş birliği yaparak, çocuk velilerinin de istek dilekçelerini alarak kız-erkek 200 öğrenciyi bilgi ve gör-

gülerini artırmak amacıyla Türkiye'ye göndermiş. Kız öğrenciler Bursa'da, erkek öğrenciler ise İstanbul ve İzmir'de uygun mekânlarda kalarak tatil yapmışlar. Bu arada çevreyi tanıtmak ve dinî konulardaki meraklarını gidermek için bazı programlar da uygulanmış. 13-15 yaş arası öğrenciler hem tatil yapmışlar, hem eğlenmişler, hem çevreyi tanımışlar, hem de din ve ahlâk konusunda aydınlatılmışlar. Memnun ve müteşekkir olarak ülkelerine dönmüşler.

Ne kadar güzel ve memnun olunması gereken mükemmel bir organizasyon değil mi? Öyle ama öğrencilerin ve öğrenci velilerinin dışında bazı çevreler bu işten rahatsız olmuşlar. Vaktiyle Kıbrıs'ta İmam-Hatip Lisesi açılmasına rıza göstermedikleri gibi. Girne'ye büyük bir cami yaptırılması için şehrin içinden arsa vermedikleri gibi. Sonra Girne sırtlarına TDV tarafından Nurettin Ersin Paşa Camii yaptırılabilirdi. Başta sendikalar olmak üzere yerel basın bu işe karşı çıkmış ve tepki göstermişti. Bazı gazeteler, köşe yazarlarının bir kısmı ve sendikalar ortalığı veliye vermişlerdi. Bu çocukları Türkiye'den gelen imamlar ev ev dolaşarak zorla toplamışlar ve ailelerinin rızası olmadan almışlar. KKTC Din İşleri Dairesi Başkanlığının haberi ve izni olmadan Türkiye'ye götürmüşler. Günde 9 saat ders vererek çağ dışı bilgiler öğretmişler. Çocukları toplu halde camilere götürmüşler ve namaz kılmaya zorlamışlar.

Bu asılsız iddiaların devamının nasıl geleceğini siz tahmin edeceğiniz için ben daha fazla bir şey yazmıyorum.

Eğer bu çocuklar Bursa ve İstanbul yerine Londra'ya götürülselerdi hiç kimse bir şey demezdi. Türkiye'de misafir edilmelerinden neye rahatsızlık duyduklarını anlamak mümkün değil. Herhalde bu tepkiyi gösterenler, 1974 öncesi Kıbrıs'ta yaşa-

mayanlar, o günün şartlarını bilmeyenler ve mücahitler arasında omzunda tüfikle nöbet tutmayanlardır. Kıbrıs Türkü ne için mücadele etti. Dini, imanı, vatanı, milleti, ırz ve namusu, istiklâl ve hürriyeti için değil mi? Kahraman Türk ordusu neye yüzlerce şehit verdi? Bütün bu değerleri korumak ve Kıbrıs Türkünün onuruyla hür yaşamasını sağlamak için değil mi? Dr. Fazıl Küçük mücadelesinde Selimiye Camii İmam-Hatibi M. Metin İrşadi'yi neye hep beraberinde götürürdü? Dindarlığın lüzumu ve rolü anlaşıl-sın diye değil mi?.

KKTC'yi kuran ruhu, cesareti, azmi, dürüstlüğü, sevgi ve saygıyı besleyen kültürün ve anlayışın geliştirilmesi gerekir. Kıbrıs Türk'ünü canı ve kanı pahasına baskı ve zulümden kurtaran ve koruyan TSK inancını, karakterini, niyetini ve düşüncesini Girne'nin yamacına TDV'nin inşa ettirdiği Nurettin Ersin Paşa Camii ile ortaya koymuştur.

1993 yılında Kıbrıs seyahatimizin sonunda Kıbrıs'ta Eksik Olan Ne? Diye bir yazı yazmıştım. O eksikliğin halen devam etmiş olmasından inanın acı duyuyorum. Kıbrıs'ta halen bir İmam-Hatip Lisesi açılmış değil. Üniversite var ama ilâhiyat fakültesi yok. Kıbrıs'ta doğru dürüst bir Kur'an kursu bile yok. Kıbrıs'ta camilerde görev yapacak din görevlilerini halen Türkiye gönderiyor. Yaz tatilinde Kıbrıslı öğrencilerin Türkiye'ye getirilmelerinden rahatsızlık duyanların niyeti camileri kapatmak ve inançsız gençlik yetiştirmek mi? Hâlâ Kıbrıs'ta minarelerimizi kiliseden daha yüksek olmasın diye mi inşa edeceğiz? Kıbrıs'taki bu zihniyetin değişmesi lazım. TSK görevini yaptı ama, Kıbrıs'ın aydınları ve bürokratları görevlerini yapmadılar.

AKADEMİK SAYFA VE AKADEMİK SAYFALAR'DAKİ YAZILARIM (1998 -2009)

Prof. Dr. Saim
Sakaoğlu

Yeni Konya gazetesinde başlayıp bir süre de *Yeni Meram*'da yayımlanan Kırkambar'da Konya ile ilgili yazıları yayımlamaya başlamamın üzerinden 13 yıl geçti. İlk yazım 03 Şubat 1996 tarihini taşımaktadır: *Konya Üzerine Çeşitlemeler / Balkanlardaki Konya*. Bu arada başka gazetelerimizin benzeri sayfalarında da aynı tür yazıları yayımlamayı sürdürdüm. Bunların her birinin benim için ayrı bir önemi vardır. Bu yazımda, ilk yayınında *Akademik Sayfa* adıyla okuyucularıyla buluşan sayfa / eklerde yer alan yazılarımla daha sonra *Akademik Sayfalar* adıyla okuyucularıyla buluşmayı sürdüren bu eklerde yer alan yazılarımla bir bibliyografyasını vermeyi uygun gördüm. Böylece değerli dostumuz Mehmet Ali Uz'un güzel çalışmalarına katkı oranım da ortaya çıkmış olacaktır.

Akademik Sayfa, önceleri *Konya Postası*'nda, 07 Mayıs 1998 Perşembe gününden itibaren her hafta aynı gün yayımlanmaya başlanmıştır. Kurucusu ve yöneticisi Mehmet Ali Uz'dur. 17 Ağustos 2000'e kadar tek sayfa olarak yer alan *Akademik Sayfa*, 24 Ağustos 2000 tarihinden itibaren sekiz sayfalık fasiküller hâlinde ve ikinci cilt olarak devam etmiştir. 04 Ocak 2001 tarihinde ise üçüncü cilt başlar. Sayfa olarak yayımlandığı dönemde, bazı haftalar özellikle bazı kişilerle ilgili özel sayfalarda, sayfa arkalı önlü değerlendirilmiştir.

Ben, 21 Mayıs 1998 tarihli 3. sayıda yer alan, "Akademik Sayfa Yazı Kadrosu"nda ilk ad olarak yer aldım.

Akademik Sayfa, 25 Haziran 1998-03 Eylül 1998 tarihleri arasında ilk ve son defa "yaz tatili arası" vermiştir.

Akademik Sayfa'da her ayın ilk sayısında (perşembesinde), "Yazarlar ve Kitaplar..." başlığı altında Konyalı yazar ve şairlerin kitaplarıyla Konya ile ilgili kitaplar tanıtılmıştır. Bu arada Karaman ve Ermenekli yazar ve şairlerin eserleri de ihmal edilmemiştir.

Akademik Sayfa'da, 21 Eylül 2000 tarihinden itibaren ayın ikinci yazısına başladım. Her ayın ikinci perşembe günü yayımlanan bu yazılar, bazılarında konulmamakla birlikte, "Eski Konya'dan Yeni Çizgiler" üst başlığını taşımaktadır. Burada Konya halk kültürü ve onunla ilgilenenler üzerinde durulmuştur.

Bir bölümü armağan yazısı olmak üzere, *Akademik Sayfa*'da bir hayli yazım daha yer almıştır; ayrıca iktibas yazılarıma da yer verilmiştir.

11, 18 ve 25 Mayıs 2000 tarihli sayfalarda ilk 100 *Akademik Sayfa*'nın dizini verilir. 04 Ocak 2001 tarihli sayfada ise ikinci cildin (fasiküllerin) dizini iki sayfa olarak yer alır. Ne yazık ki *Akademik Sayfa*, gazete sahiplerinin maliyet sebebiyle sıcak bakmalarını yüzünden 01 Kasım 2001 Perşembe günkü veda sayısı (Yıl: 3, cilt: 3, fasikül: 42, sayı: 175) yayınına tatil etmiştir. Bu arada, 03 Ekim 2001 tarihinde *Yeni Gazete*'ye taşınan Yalçın Dikilitaş'ın *Cönk* sayfasındaki yazılarımdan biri de yer almıştır.

Sayın Uz, benim için birkaç defa "özel sayfalar" hazırlamıştır. Bunların

bazıları iki gün ve arkalı önlü olmak üzere dört sayfa olarak verilmiştir. Bu sayfalarda, benim yazılarımdan da bütün olarak iktibas edilen küçük hacimli yazılar da vardır. Yine Sayın Uz'un *Nasreddin Hoca ve Türk dili* üzerine yaptığı sohbet konuşmaları birkaç sayfayı doldurmaktadır.

Akademik Sayfa ve Akademik Sayfalar'da Toplam 70+101= 171 yazım yer almıştır. Ayrıca birinci dönemde beş ayrı özel sayfa düzenlenmiştir.

I. AKADEMİK SAYFA'DAKİ 70 YAZI

Akademik Sayfa'lardaki 70 yazıyı şöyle bir konu sınıflamasıyla gösterebiliriz.

Kitap Tanıtması: 38 yazı

Meram Yazıları: Yedi yazı

Konya Konulu Dizi Yazı: Altı yazı

Kişiler: Altı yazı

Gazetelerin Dili (İstanbul): Dört yazı (*Türk Dili*'nden alıntı)

Konya Vilâyeti Halkıyat ve Harsiyatı Konulu Yazılar: Üç yazı

Konyalı Nüktedanlar: İki yazı

Konuşmalar: İki konuşma (Nasreddin Hoca ve Türkçe üzerine)

Dil Üzerine: Bir yazı

Akademik Sayfa Konulu Yazı: Bir yazı

Ayrıca bizimle ilgili dolaylı veya doğrudan olmak üzere beş de özel sayfa hazırlanmıştır: *Dede Korkut*, *Tarla* dergisi, yeni kitaplar, Saim Sakaoğlu (iki defa).

A. Kitap Konulu Dizi Yazılar: Buradaki yazılar, "Yazarlar ve Kitaplar..." başlığı altında verilmiştir.

1998

1. "Dr. Mehmet Önder Armağanı Yayınlandı", 04 Haziran.

2. "Ermenekli Dost Şair Ahmet Tufan Şentürk'ün Yeni Kitabı", 01 Ekim.

3. "Yeni Bir Kitap: Hamdi Ragıp Atademir", 05 Kasım (tekrarı 09 Aralık).

4. "Dr. Zeki Atçeken'in 'Konya Kitabı'", 03 Aralık.

1999

5. "Havva Hanım' / Konya Tarihi ve Mevlâna", 07 Ocak.

6. Konya Onuncu Yıl Cumhuriyet Anıtları, 04 Şubat.

7. Dr. Özönder'in Sille'si, 04 Mart.

8. Odabaşı'nın Konya'sı, 01 Nisan.

9. Odabaşı'dan Bir Konya Kitabı Daha, 06 Mayıs.

10. Arabacı'nın Konya Medreseleri, 03 Haziran.

11. Bir Şairden İlk Kitap: Mehmet Tahir Sakman ve Bir Hayat Yetmez, 01 Temmuz.

12. Düünden Bugüne Konya Türküleri, 05 Ağustos.

13. Türkiye Selçukluları Devrinde Konya, 02 Eylül.

14. Millî Mücadeleden Günümüze Konya, 04 Kasım.

15. Mehmet Önder'den Yeni Bir Kitap: Gez Dünyayı Gör Konya'yı, 09 Aralık.

2000

16. Fizik Hocam Koroğlu'nun Son Eseri: Konya ve Anadolu Medreseleri, 06 Ocak.

17. Ali Rıdvan Bülbül'ün "Galiba" Son Kitabı: Milâttan Önce de Böyleydi Sevgi, 03 Şubat.

18. Geçmişten Günümüze Konya Ticaret Odası, 02 Mart.

19. Cumhuriyet'in 75. Yılında Konya, 06 Nisan.

20. Konya Turizm Envanteri, 04 Mayıs.

21. Hasret Sevgiden Öte, 01 Haziran.

22. Eskimeyen Meram, 06 Temmuz.

23. Akşehir'deki Türk Mimari Eserleri, 03 Ağustos.

Not: *Akademik Sayfa* bundan sonra fasikül olarak devam eder.

24. Hayatım 15 Saniye, 7 Eylül, 20-21.

25. Kâzım Karabekir Halk Kültürüne Bir Bakış, 05 Ekim, 51-52.

26. Ahmet Tufan Şentürk'lü Üç Yeni Kitap, 02 Kasım, 85-86.

27. Padişah Portreleri, 07 Aralık, 126-127.

2001

28. İşte Biz Böyleyiz Sevgili Uğurlu, 4 Ocak, 3-4.

29. Çaybaşı Yazıları, 01 Şubat, 33-34.

30. Küçükerdoğan'ın..... Biraz'ı, 01 Mart, 36-37.

31. Hüseyin Köroğlu'nun Yeni Eseri: Türk Dili ve Edebiyatı, 05 Nisan, 100-101.

32. Konya Kitapları Üzerine, 03 Mayıs, 127-128.

33. Sakman'dan Bir Kitap Daha: Söylesem Güç Yetmez, 07 Haziran, 170-171.

34. Erol Sunat'ın Bir Yudum Çay'ı, 05 Temmuz, 221-222.

35. Çumra Kongresi Bildirileri, 02 Ağustos, 234-235.

36. Odabaşı ve Konya Mutfak Kültürü, 06 Eylül, 273-275.

37. Dünden Bugüne Konya Oturakları, 04 Ekim, 307-308.

38. Konya Turizm Envanteri [2001], 01 Kasım, 336-337.

B. Konya Konulu Dizi Yazılar:

Bu yazılar, "Eski Konya'dan Yeni Çizimler" başlığı altında yer almıştır.

2000

1. Damak Tadı Üzerine, 23 Eylül, 36 (nu. 1).

2. Yine Pekmez Köpüğü Üzerine, 19 Ekim, 69 (nu. 2).

3. Kış, Geleneklerimiz ve Hatırlattıkları, 16 Kasım, (nu. 3).

4. 2000 Yılı'nın İkinci Ramazan Bayramı, 21 Aralık, 5, (nu. 4).

2001

5. Tabelâ Dünyası, 18 Ocak, 15-16 (nu. 5).

6. Mehmet Ali Uz, 15 Şubat, 47-49 (nu. 6).

Not: Bu yazının önemli bir bölümü Sayın Uz tarafından hazırlanan ve aile büyüklerinin anlatıldığı bir kitapçıga da alınmıştır: 2002.

7. Harım, 15 Mart, 71-72 (nu. 7).

8. Eski Bir Meram Evi, 19 Nisan, 116-117 (nu. 8).

9. Eskimeyen Bir Meram Evi II, 17 Mayıs, 143-144, (nu. 9).

10. Şiirimizde Meram-1, 21 Haziran, 183-185.

11. Şiirimizde Meram-2, 17 Temmuz, 215-217.

12. Şiirimizde Meram-3, 16 Ağustos, 271-273.

13. Şiirimizde Meram-4, 20 Eylül, 287-289.

14. Meram Efsaneleri / 1 : Kızlar Kayası, 18 Ekim, 325-326.

C. "Konya Vilâyeti Halkiyat ve Harsiyatı"na Devam.

Yeni Gazete'de, 06 Eylül 2000'de başlayan dizi şeklindeki aktarmalarım, 29 Kasım 2000'e kadar aynı gazetede yedi yazı olarak devam eder. Düzenleyicisinin *Konya Postası*'na geçmesi üzerine 10 Ocak 2001 tarih ve 8. yazı ile yazılarımız yine *Cönkte* yer alır. Düzenleyicisinin yeniden *Yeni Gazete*'ye geçmesine kadar 07 Ekim'deki son yazıyla yazı sayısı 23'e ulaşır. Düzenleyici gazete değiştirse de yazılarım değiştirmez ve *Konya Postası*'nda ayın 1 ve 3. çarşambaları yerine 2 ve 4. perşembeleri olarak, 25 Ekim ve 24. yazıyla devam eder.

1. "Konya Vilâyeti Halkiyat ve Harsiyatı / Darbimeseller - 2, 25 Ekim.

Ç. Öbür Yazılar- İktibaslar 1998

1. Gazete Haberleri, 28 Ocak.

2. Gazete Haberleri: -kolik ve

-matik Üzerine, 11 Şubat.

3. Gazeteleri Okurken: Hepsi Mürettip Hatası mı? 11 Mart.

4. -zede'ler, -zade'ler, 25 Mart.

2000

5. Bir Konya Âşığı: Sefa Odabaşı, 13 Ocak.

6. Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı, 20 Ocak.

7. Bir Güzel İnsan: Hasan Özönder, 27 Ocak.

8. Konyalı Haşim Hoca, 24 Şubat.

9. Sakin Bir Dost: Ali Osman Öztürk, 30 Mart.

10. Üçüncü Yılında Akademik Sayfa, 11 Mayıs.

11. Vefat Yıldönümünde Konya Fıkraları ve Tayyip Ağa, 18 Mayıs.

12. Nasreddin Hoca Niçin Bizimidir, 22 Haziran.

2001

13. Yazılışının 75. Yılında Konya Vilâyeti Halkıyat ve Harsiyatı, 3 Mayıs, 131-133; 10 Mayıs, 147-148; 17 Mayıs, 147-148; 24 Mayıs, 156-157; 31 Mayıs, 164-166.

Karamanoğlu Mehmet Bey ve Günümüz Türkçesi, 10 Mayıs, 135-136.

Görmeden Tanıdığım İnsan: İbrahim Hakkı Konyalı, 11 Ekim, 311-312.

D. Özel Sayfalar

1. Dede Korkut Özel Sayfası, 16 Aralık 1998.

Yeni yayımlanan iki ciltlik *Dede Korkut Kitabı*'nın tanıtımı, Yrd. Doç. Dr. Cafer Gariper'in benimle yaptığı Dede Korkut konulu konuşma, hayat hikâyem ve eserlerimin listesi yer almaktadır.

2. Tarla Dergisi Özel Sayısı, 10 Haziran 1999.

Derginin, bana ayrılan Mayıs 1999 tarihli özel sayısı, "Bir Dergi ve Düşündürdükleri" başlığı altında ta-

nıtılmaktadır. Ayrıca dergi sahibi Tahir Kutsi Makal'in dergideki sunuş yazısı ile derginin kapağı da alınmıştır.

3. Yeni Kitaplar Sayfası, 10 Eylül 1999,

Yeni yayımlanan, **80. Doğum Yılında Ahmet Tufan Şentürk** adlı eserim, yarım sayfa hâlinde tanıtılmaktadır.

4. Prof. Dr. Saim Sakaoğlu Özel Sayfası, 28 Ekim 1999.

Bu iki tam sayfalık ilk özel bölümde; Mehmet Ali Uz, Mehmet Tahir Sakman, Doç. Dr. Ali Berat Alptekin ve Mustafa Sinan Ümit'in yazıları, kitaplarımın listesi (1-29) yer almaktadır. Ayrıca eski tarihli dört yazım da aktarılmıştır. Bu arada sekiz de fotoğrafım yer almaktadır.

5. Prof. Dr. Saim Sakaoğlu Özel Sayfası, 4 Kasım 1999.

Bu iki tam sayfalık ikinci özel bölümde Yrd. Doç. Dr. Hasan Özönder'in yazısı, *Yeni Konya*'da hafalık olarak yayımladığım yazılarımın dördü yer almaktadır. Ayrıca Konya ve yakın çevresiyle ilgili bildirimlerimin listesi verilmiştir. Bu arada altı da fotoğrafım yer almaktadır.

E. Konuşmalar

2000

1. "Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ile Nasreddin Hoca Üzerine", 5 ve 16 Temmuz 2000 tarihlerinde yer alan üç tam sayfalık konuşmadır. Bu yazı daha sonra, küçük değişikliklerle *Yedi İklim* dergisinin Nasreddin Hoca Özel Sayısı'nda da yer almıştır: 14 (138-139), Eylül-Ekim 2001, 84-92. Ayrıca, biri dışında bütün Nasreddin Hoca yazılarım da özel bir başlık altında verilmiştir: "Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun Nasreddin Hoca ile İlgili Yayınları", 93-94.

2. "Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ile Dil Üzerine Bir Sohbet", 9 Aralık 2000, 89-91. • *Devam edecek*

M. Necati Elgin'e Gönderilen
MEVLEVİ MEKTUPLARI -16

HALİL CAN'IN MEKTUPLARI -7-

Ali IŞIK

11:

Bismihi
es-Selâmü Aleyküm

İstanbul

31/ 12/ 1959

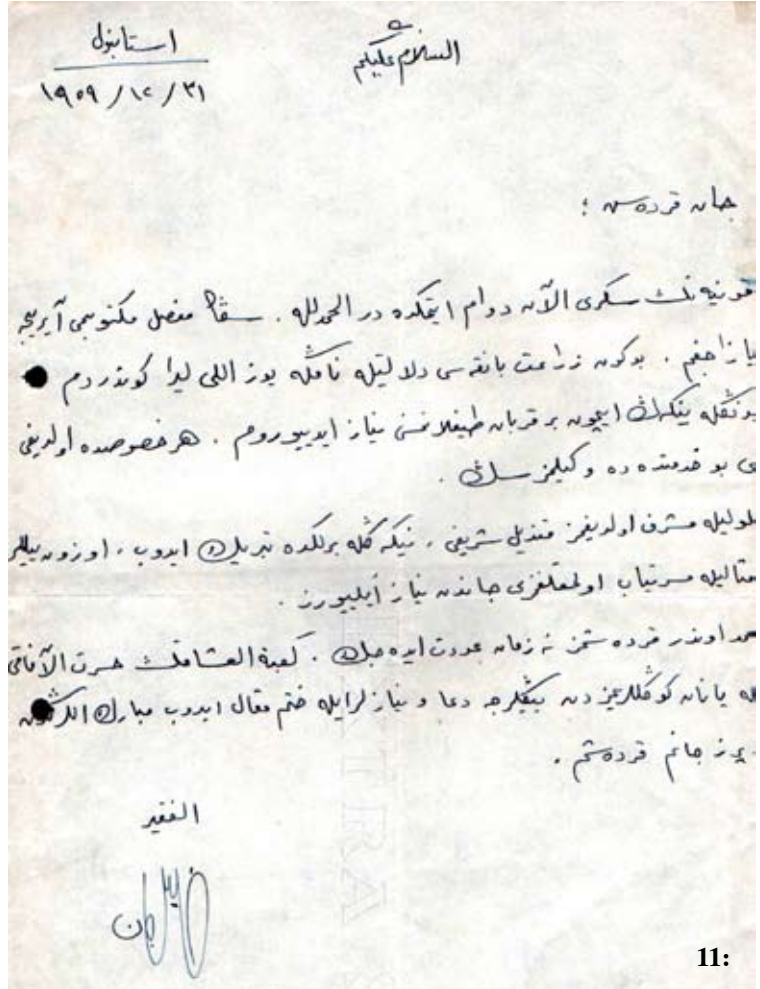
Can Kardeş;

Konya'nın sekri elan devam etmektedir elhamdülillah. Sana mufassal mektubumu ayrıca yazacağım. Bugün Ziraat Bankası delaletiyle namına yüz elli lira gönderdim. Bununla yengen için bir kurban tığlanmasını⁽¹⁾ niyaz ediyorum. Her hususta olduğu gibi bu hizmette de vekilimisin.

Hululüyle müşerref olduğumuz kandil-i şerifi yengelle birlikte tebrik edip, uzun yıllar emsaliyle meserret-yâb⁽²⁾ olmaklığımızı candan niyaz ediyoruz.

Mehmet Önder kardeşimiz ne zaman avdet edecek. Ka'betü'l-uşşâk'ın hasretü'l-âfâki⁽³⁾ ile yanan gönüllerimizden binlerce dua ve niyazlar ile hatm-i makâl⁽⁴⁾ edip mübarek ellerinizden öperiz canım kardeşim.

el-Fakir
imza
(Halil Can)

11:

(1) tığlanma: Kesilme.

(2) meserret-yâb: Sevinç bulmak.

(3) hasretü'l-âfâk: (Mevlâna Dergâhı'nın) haccının hasreti.

(4) hatm-i makâl: Sözü bitirme.

12:

Bismihi
es-Selâmü Aleyküm

İstanbul
26/ 1/ 1960

Hazretim;

Leyletü'l-miraç kandil-i şerifi cümlemize ve bütün sevdiklerimize mübarek olsun. Kabetü'l-uşşâk'ın hasret-i âfâki başladı. Ramazan-ı şarifen evvel şöyle bir tavaf hevesi gündün güne artmakta. Dua buyur da nasip olsun.

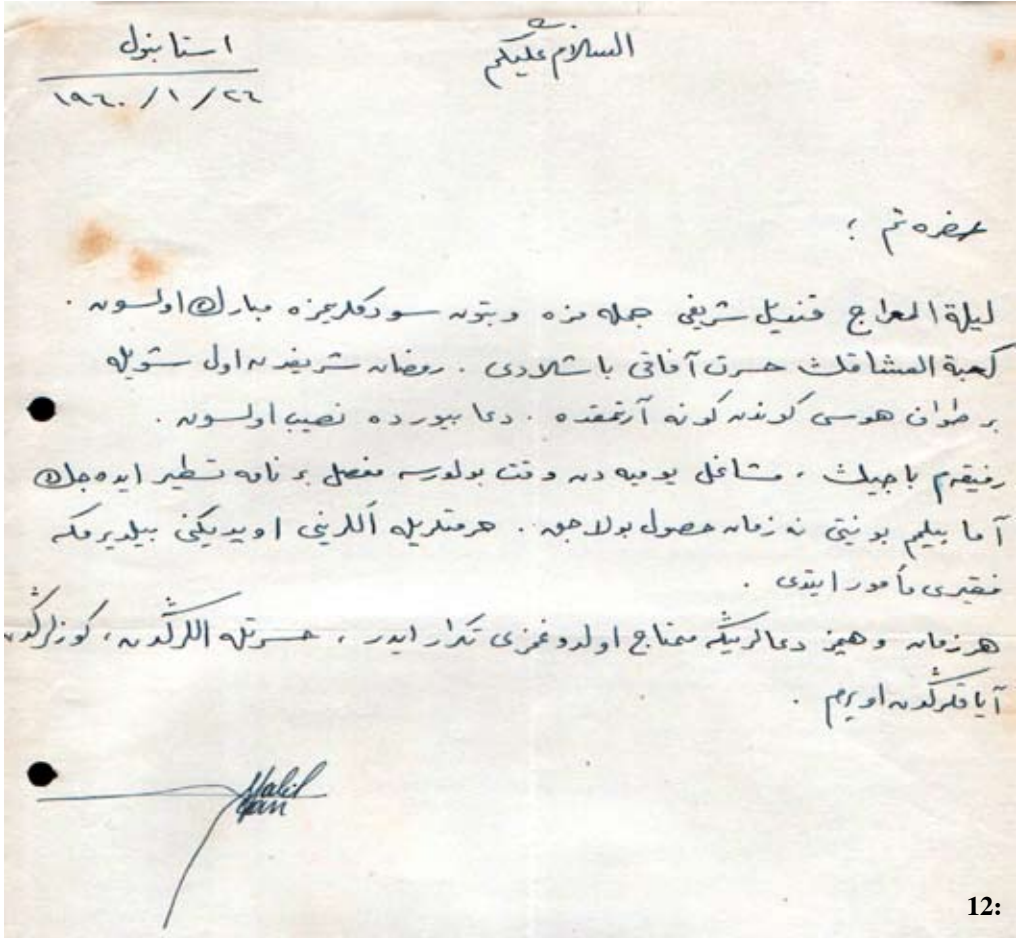
Refikam bacın, meşâgil-i yevmiyeden⁽⁵⁾ vakit bulursa mufassal bir name tastîr⁽⁶⁾ edecek. Ama bilmem bu niyeti ne zaman husul bulacak. Hürmetleriyle ellerini öptüğünü bildirmeğe fakiri memur etti.

Her zaman ve hepimiz dualarına muhtaç olduğumuzu tekrar eder, hasretle ellerinden, gözlerinden, ayaklarından öperim.

İmza
(Halil Can)

(5) meşâgil-i yevmiye: Günlük meşguliyetler.

(6) tastîr: Yazma.

12: